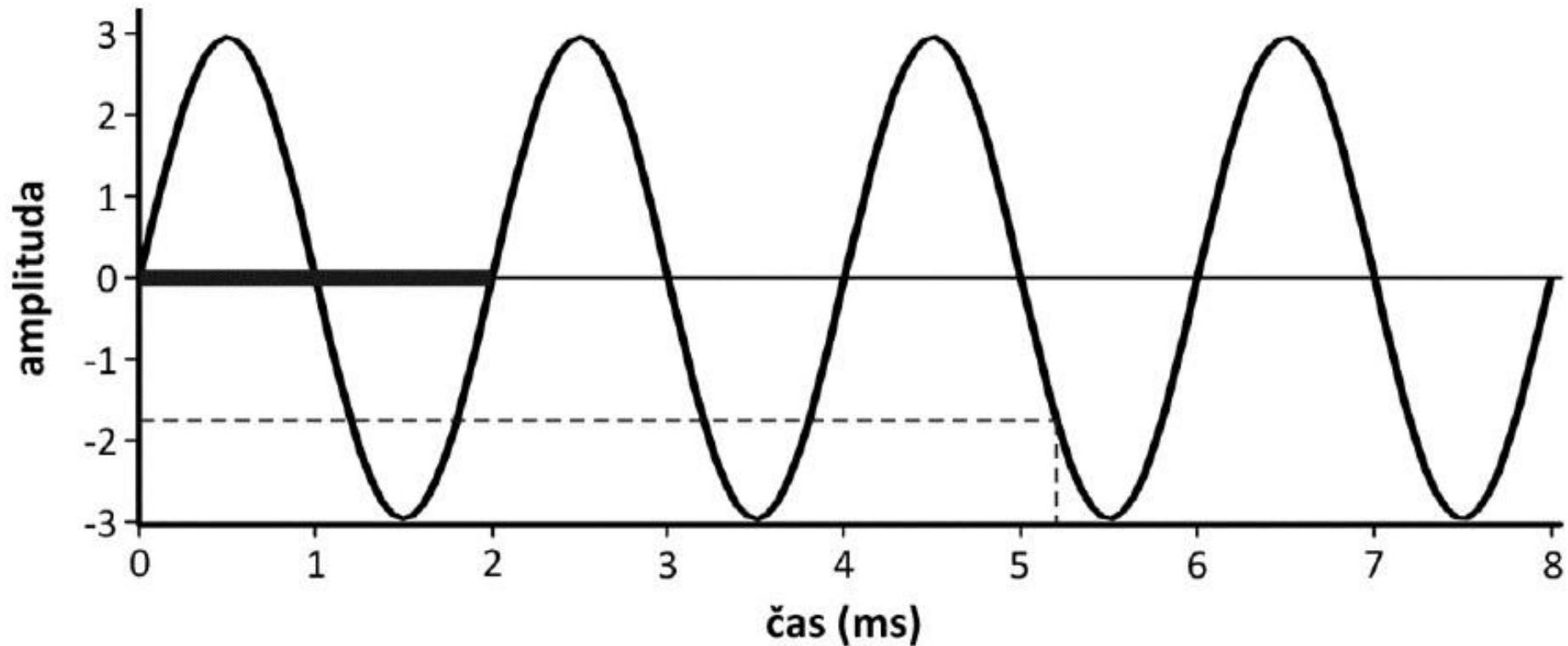

Základní akustické vlastnosti zvuku

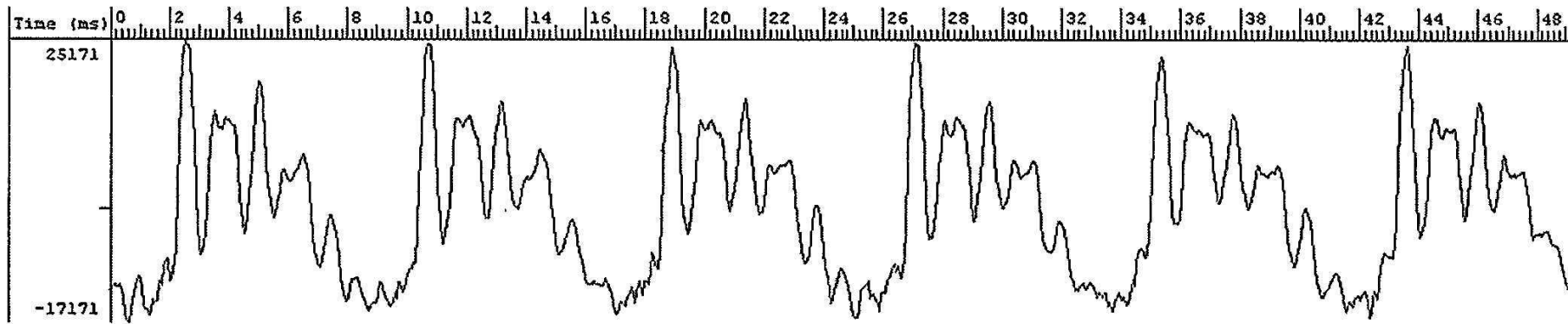

Perioda = trvání jednoho kmitu (v milisekundách; tučná čára)

Frekvence = počet kmitů za sekundu
(v hertzech; zde $500 \text{ Hz} = 1000 \text{ ms} / 2 \text{ ms}$)

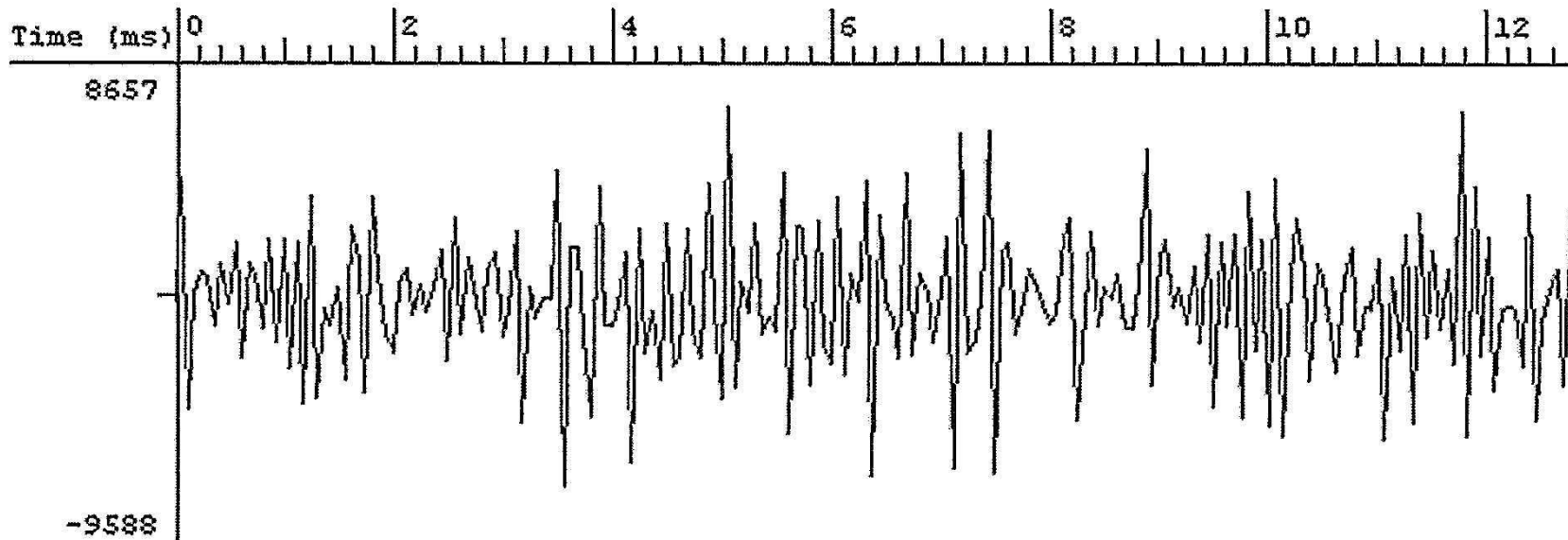
Amplituda = výchylka z rovnovážné polohy, určuje sílu zvuku, resp. sílu tlaku vzduchu (v decibelech)

Tón = pravidelný (periodický) zvuk

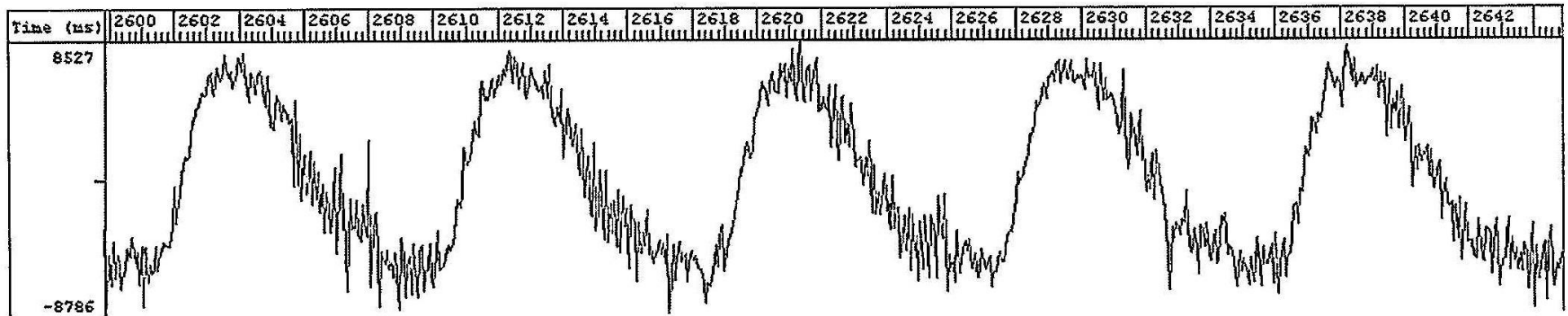
Obr. 2.6 Držená samohláska [a] se složenou periodickou vlnou

Šum = nepravidelný (neperiodický) zvuk

Obr. 2.7 Úsek neperiodické vlny v trvání 13 ms (držená souhláska [s])

Kombinace tónu a šumu (pravidelného a nepravidelného zvuku)

Obr. 2.8 Vlna držené souhlásky [v], v níž je patrné zastoupení periodické i neperiodické energie

Složené tóny

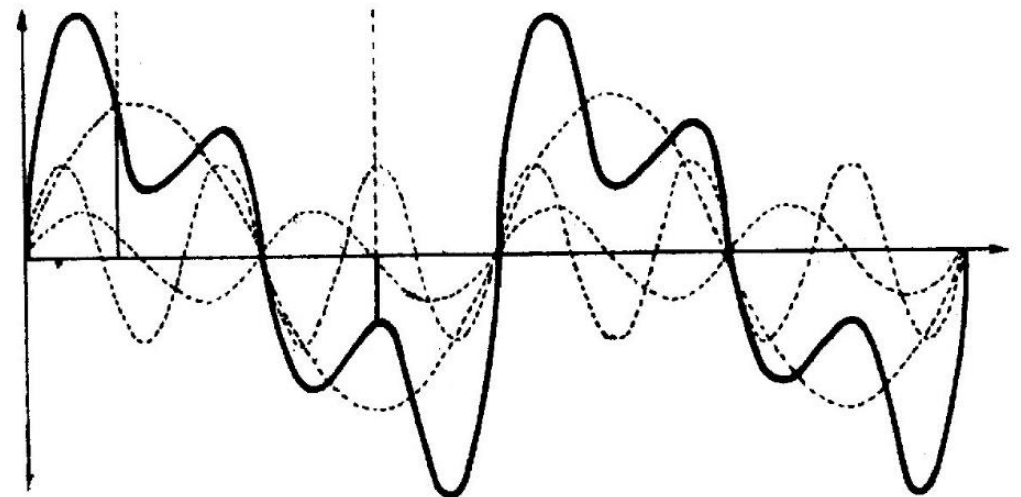
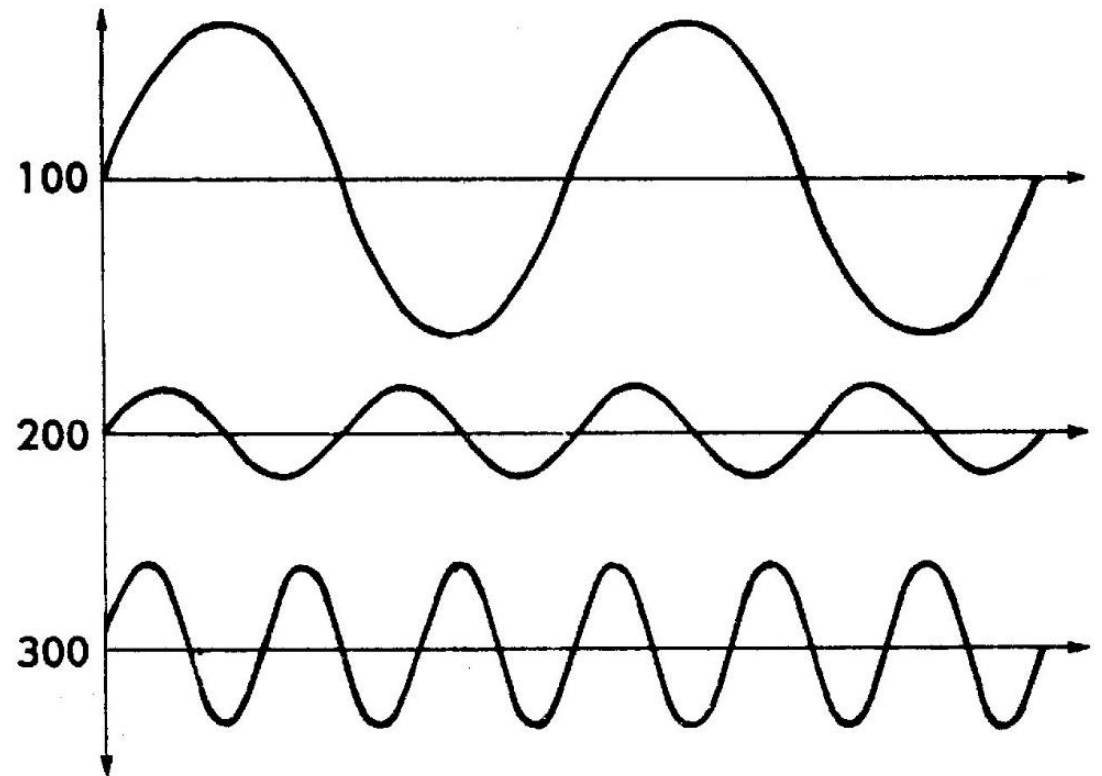
- obsahují více frekvenčních složek
- je možné je na tyto složky rozdělit

Základní tón

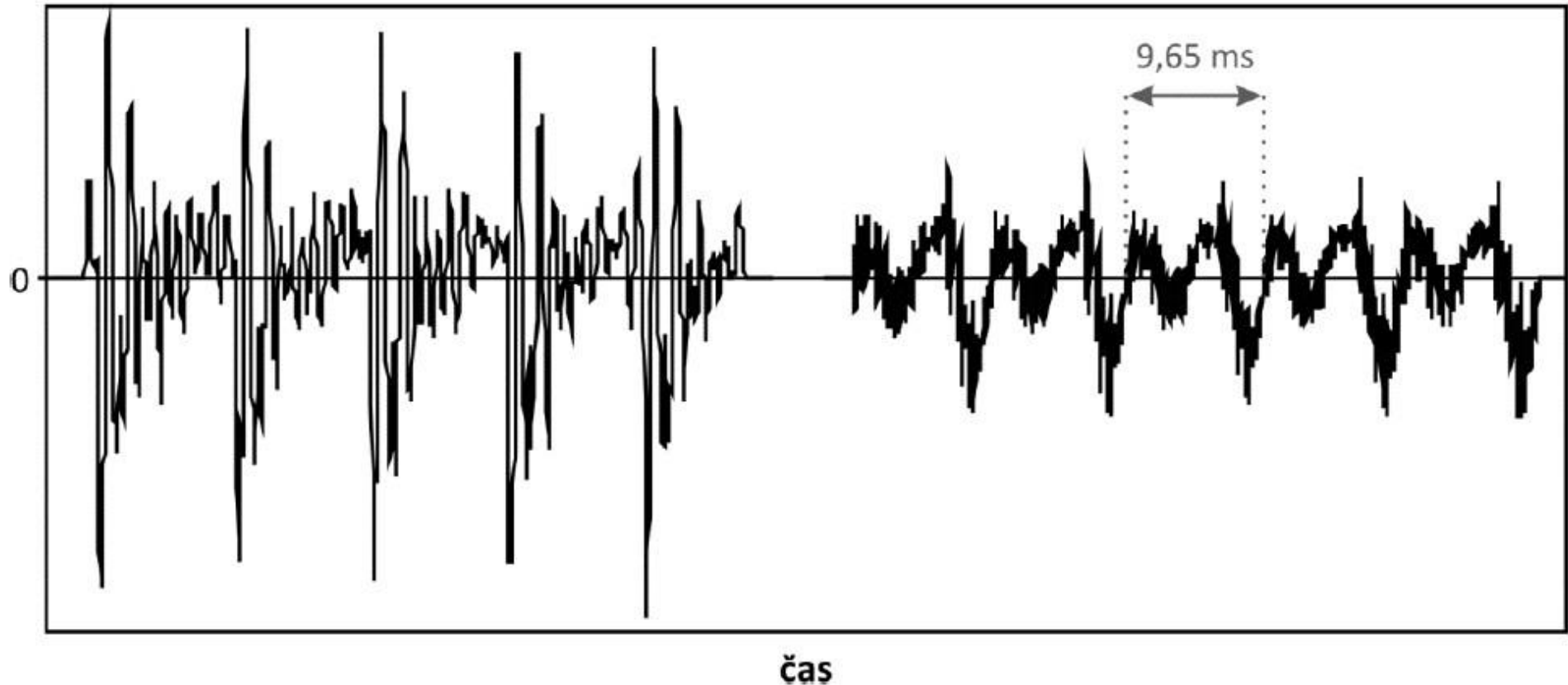
- tón s nejmenší frekvencí

Základní frekvence

- frekvence základního tónu (F_0)

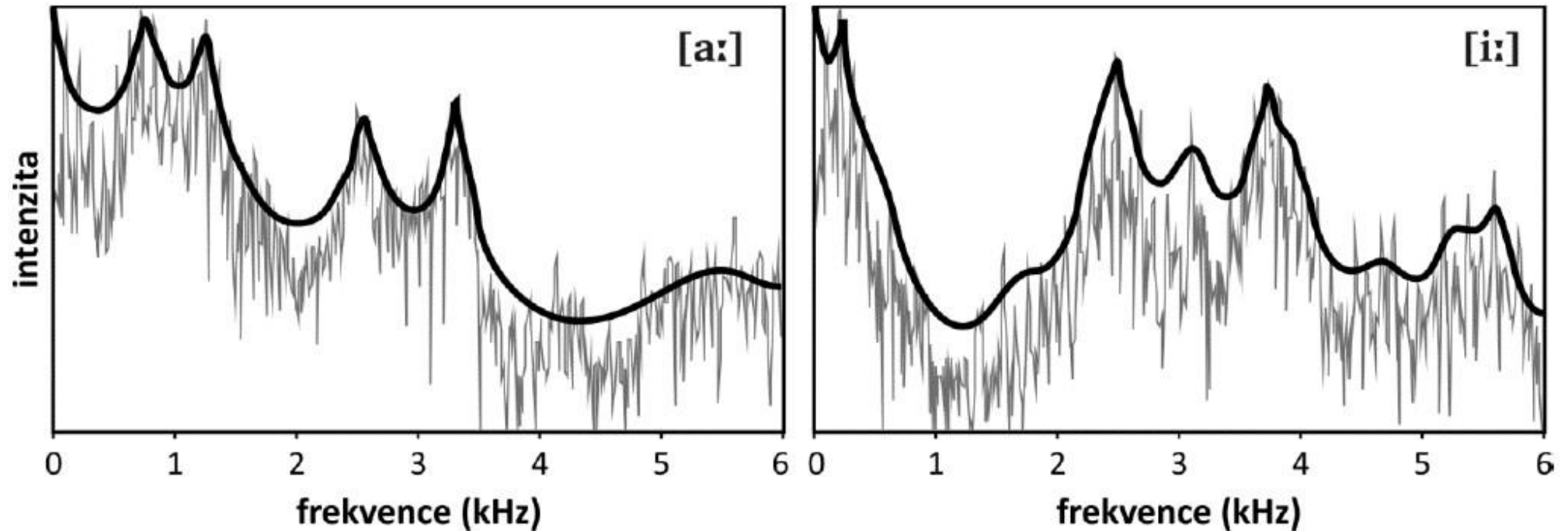

Oscilogramy vokálů [a:] (vlevo) a [i:] (vpravo)

Trvání základní periody = 9,65 ms, což odpovídá frekvenci 104 Hz (= $1000 / 9,65$)

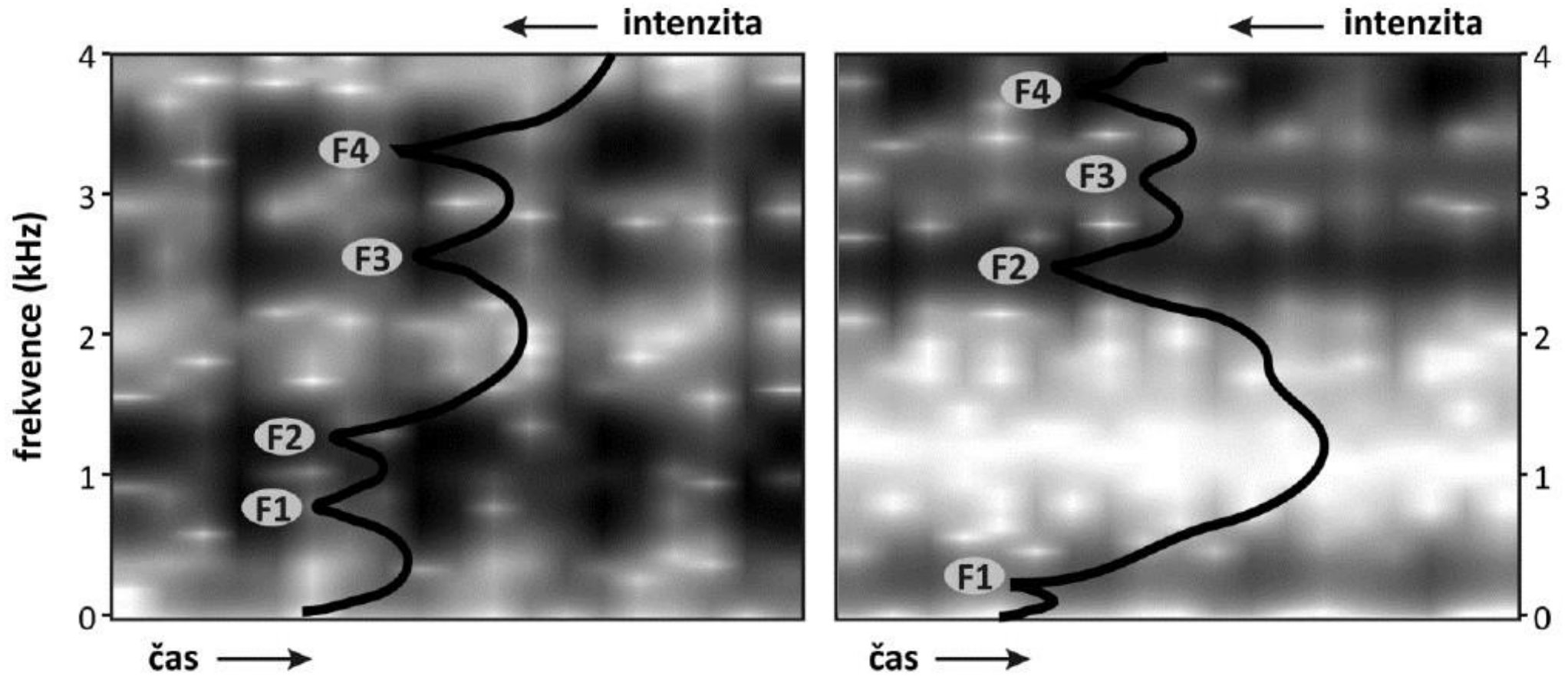
Spektrum vokálů [a:] (vlevo) a [i:] (vpravo)

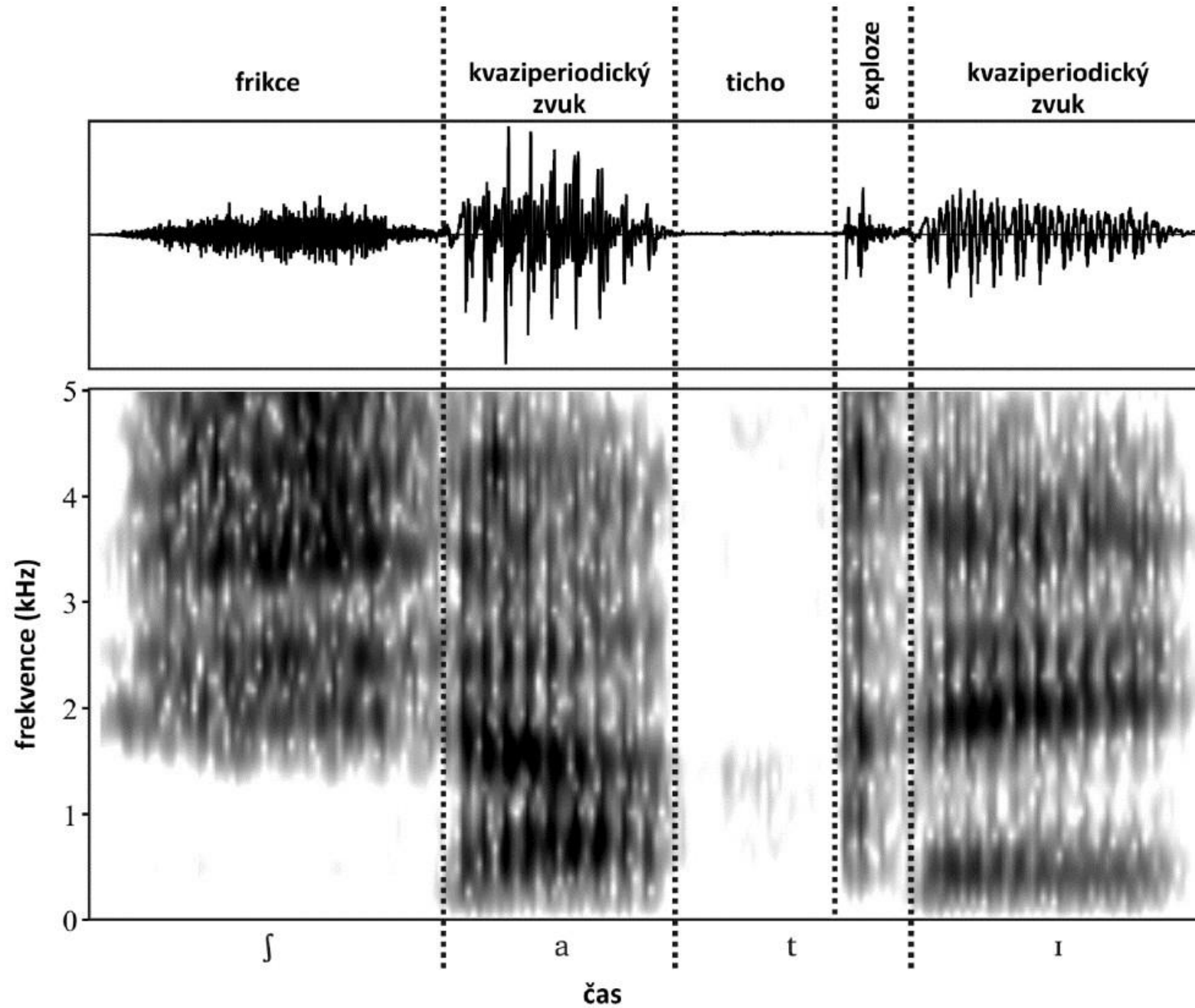
Formant

- tónové zvuky, které vznikají rezonancí v nadhrtanových prostorách
- ve spektru se projevují jako vrcholy intenzity
- F1, F2, F3, F4 atd.

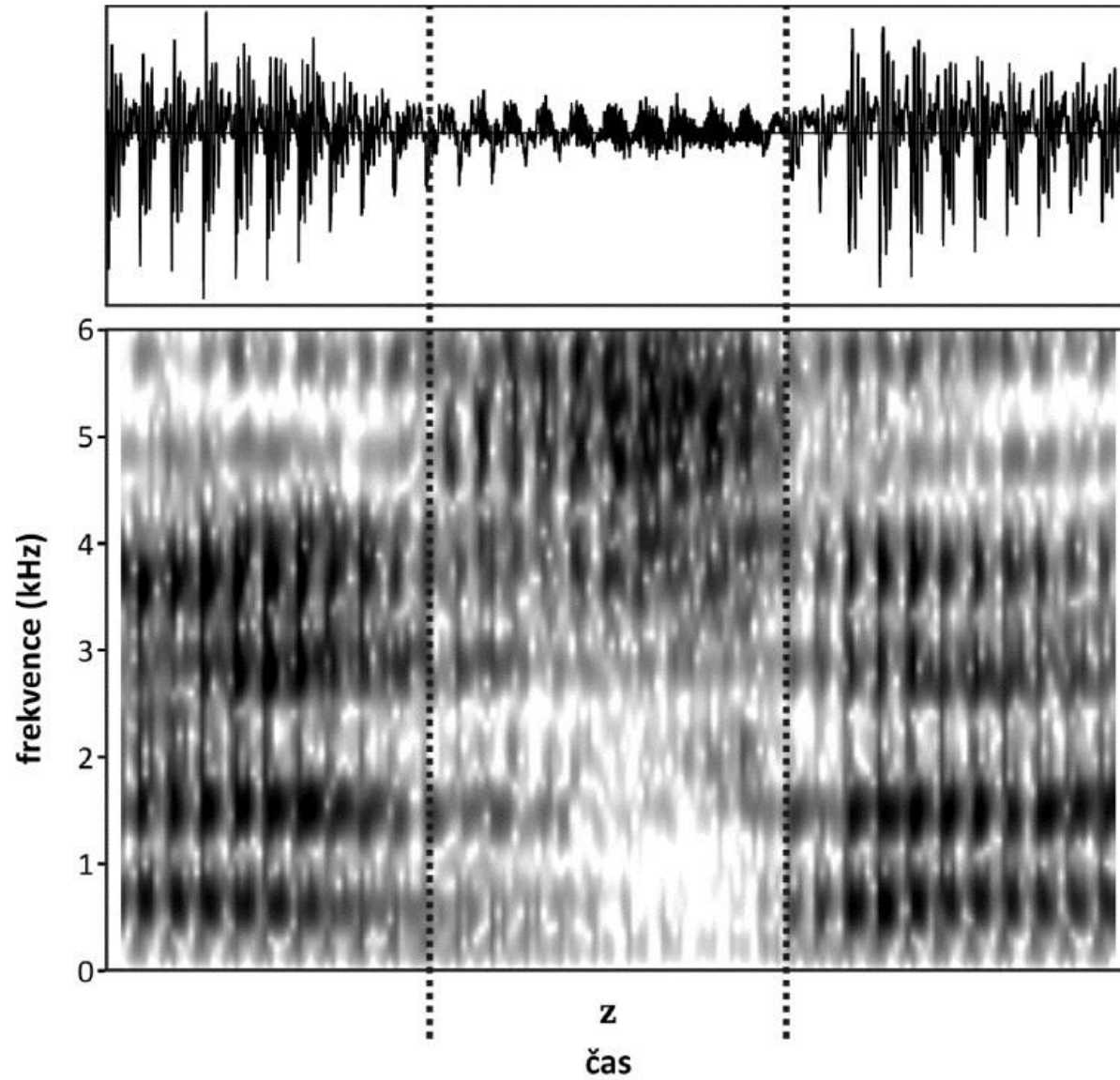
Spektrogramy vokálů [a:] (vlevo) a [i:] (vpravo)

Základní typy složených zvuků 1

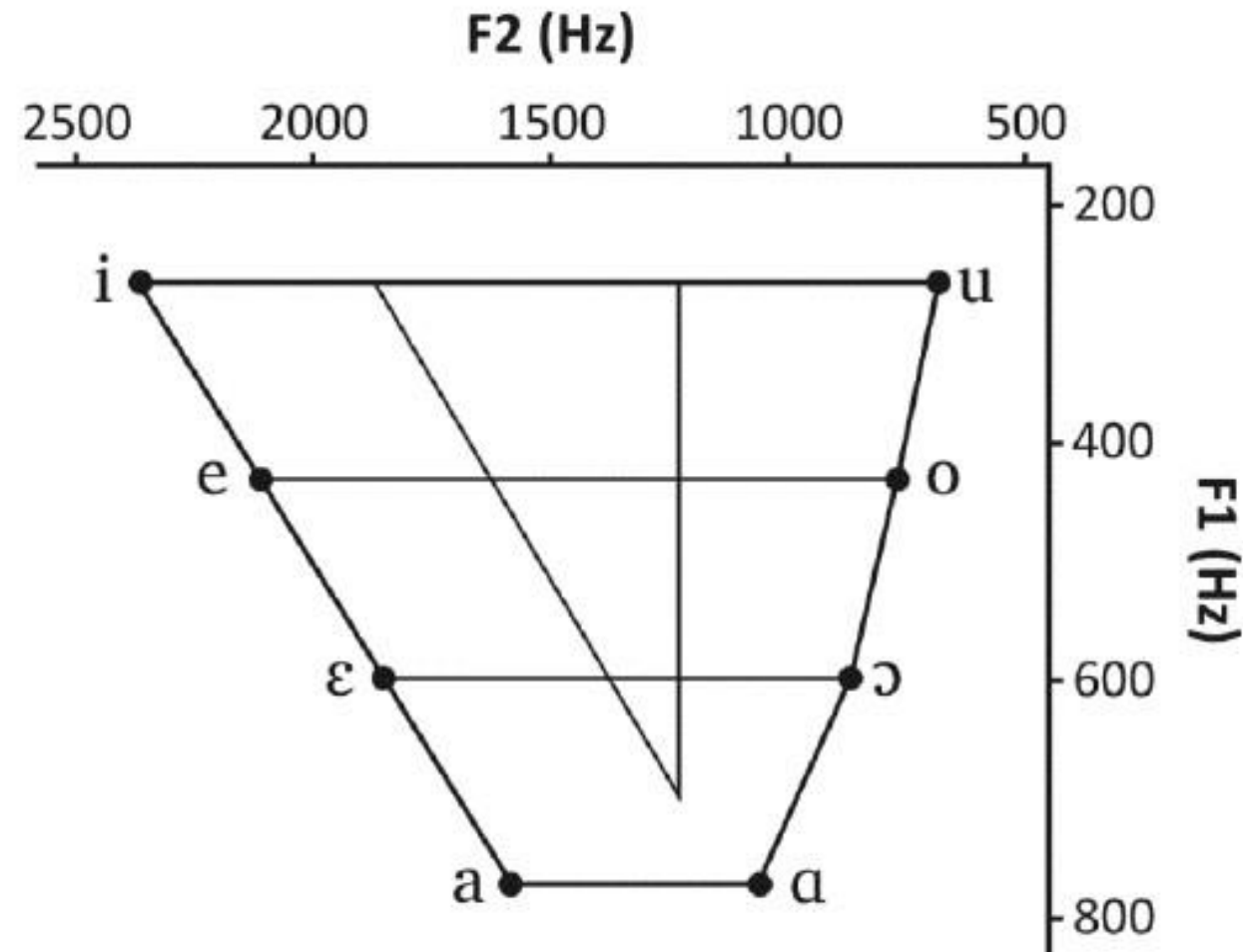

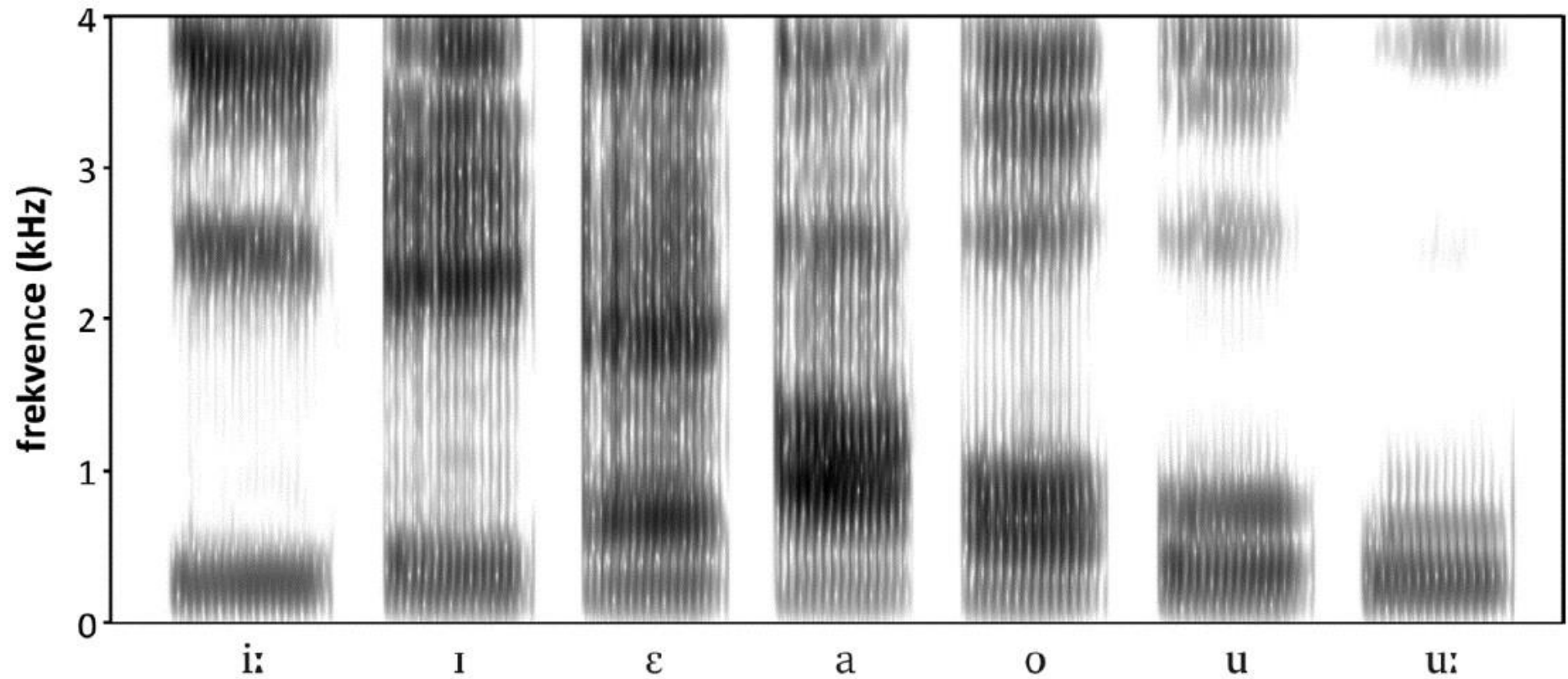
Základní typy složených zvuků 2

Vokály (jednoduché, monoftongy)

- hlásky s tónovou strukturou
- složené tóny: základní tón + tóny vzniklé rezonancí v nadhrtanových prostorech
- charakteristické formantovou strukturou
- důležité jsou především formanty F1 a F2
- F1 odpovídá vertikální poloze jazyka
- F2 odpovídá horizontální poloze jazyka

Obrázek 4-4: Spektrogram českých monoftongů vyslovených izolovaně dospělým mluvčím mužského pohlaví.

Vlastní konsonant / obstruent

- šumové hlásky (např. [p t f s x tʃ])
- mohou být doplněny tónem hlasivkového hlasu (F0) → znělé obstruenty (např. [b d v z ɦ dʒ])
- bez formantové struktury

Typy:

(ex)ploziva

- velmi krátký šum typu pulzu; před vznikem šumu dochází k přerušení vzduchového proudu (např. [p k b d])

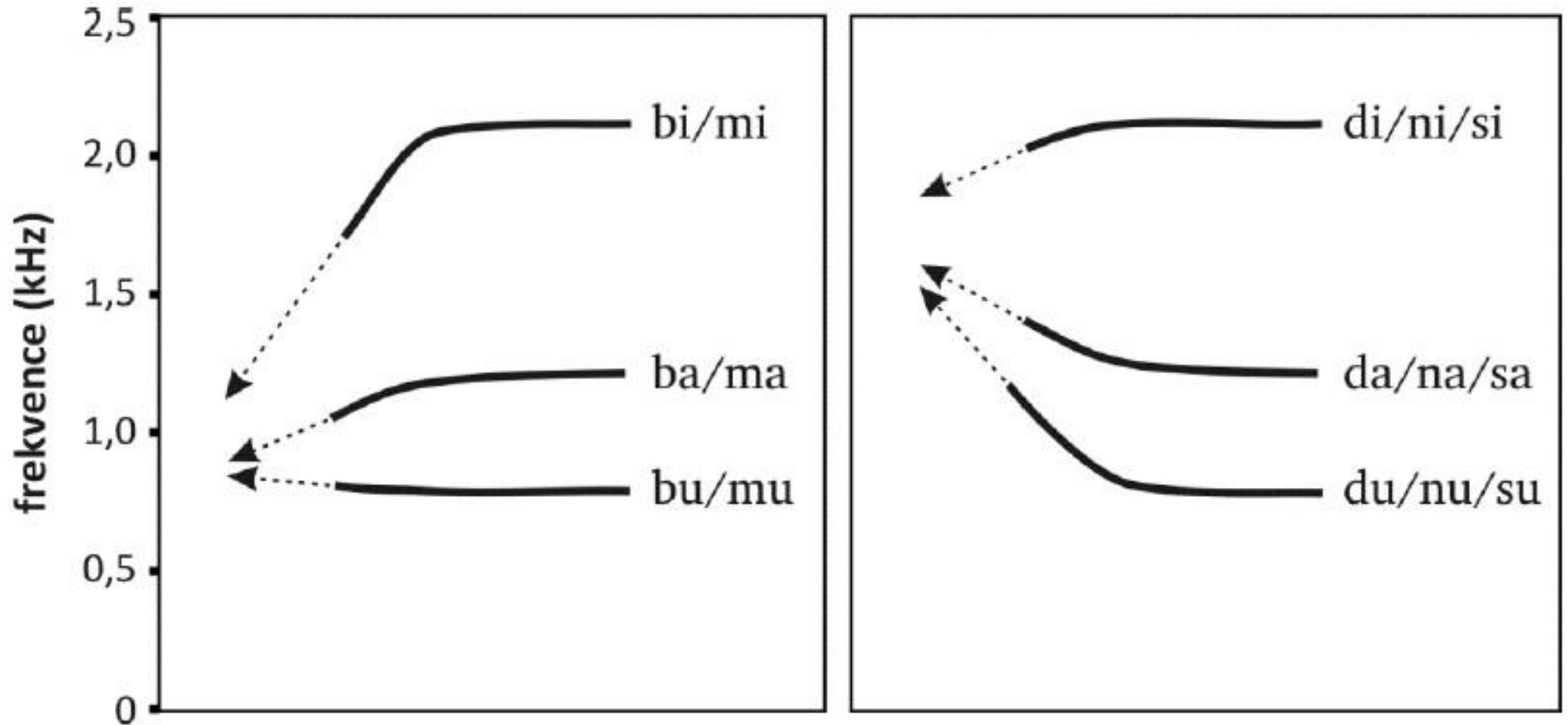
frikativa

- trvající šum souvisle navazující na předcházející zvuky (např. [s z ʒ x])

afrikáta

- kombinace předcházejících dvou možností (např. [ts dʒ])

Tranzienty formantu F2 pro spojení bilabiálních a alveolárních okluziv s různými vokály

Sonora / sonanta / sonoranta

- šumová složka je oslabena
- větší podíl tónové složky
- mají jeden formant vzniklý rezonancí na základě hlasivkového tónu
- na rozdíl od vokálů mají pouze jeden formant (+ šumovou složku)

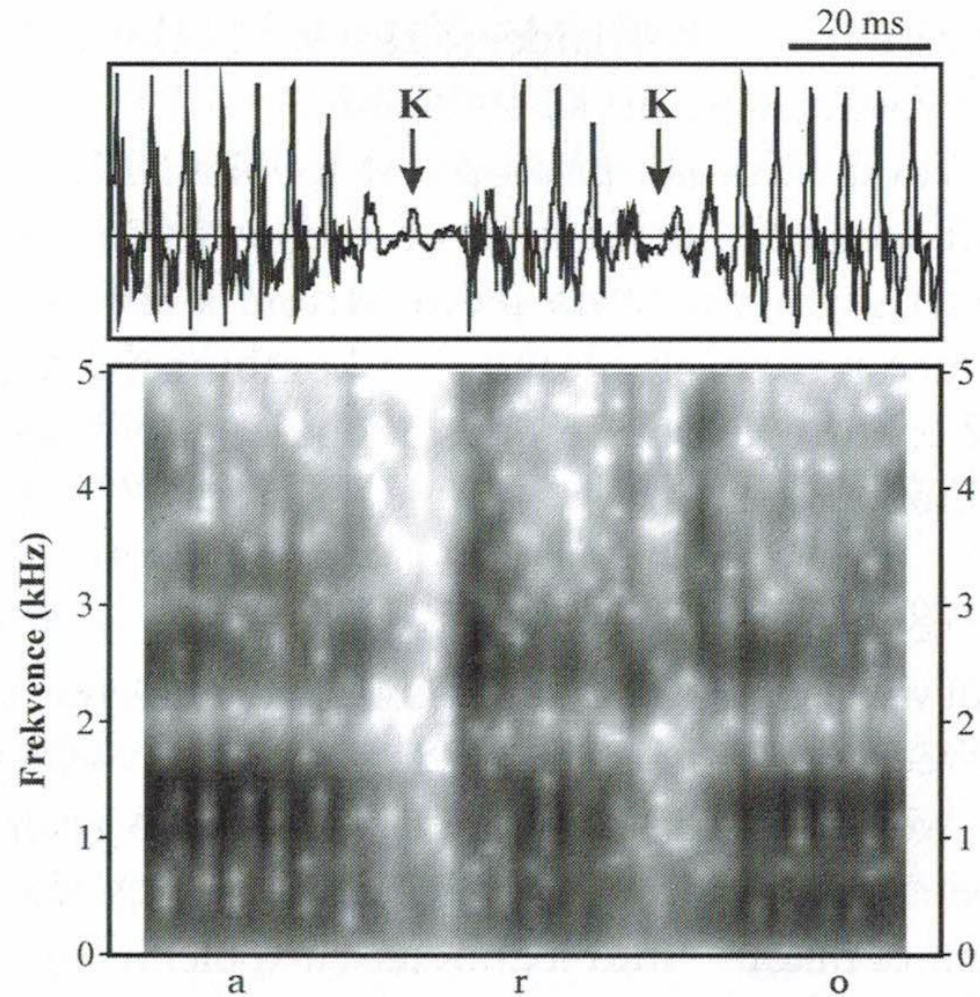
- pod sonory se někdy řadí i vokály, jindy termín *sonora* označuje pouze konsonanty
- v anglické terminologii se používá i termín *resonant* (rezonanta) pro označení sonor a vokálů, tj. hlásek s formantovou strukturou

Mezi sonory patří tyto konsonanty:

A) likvida

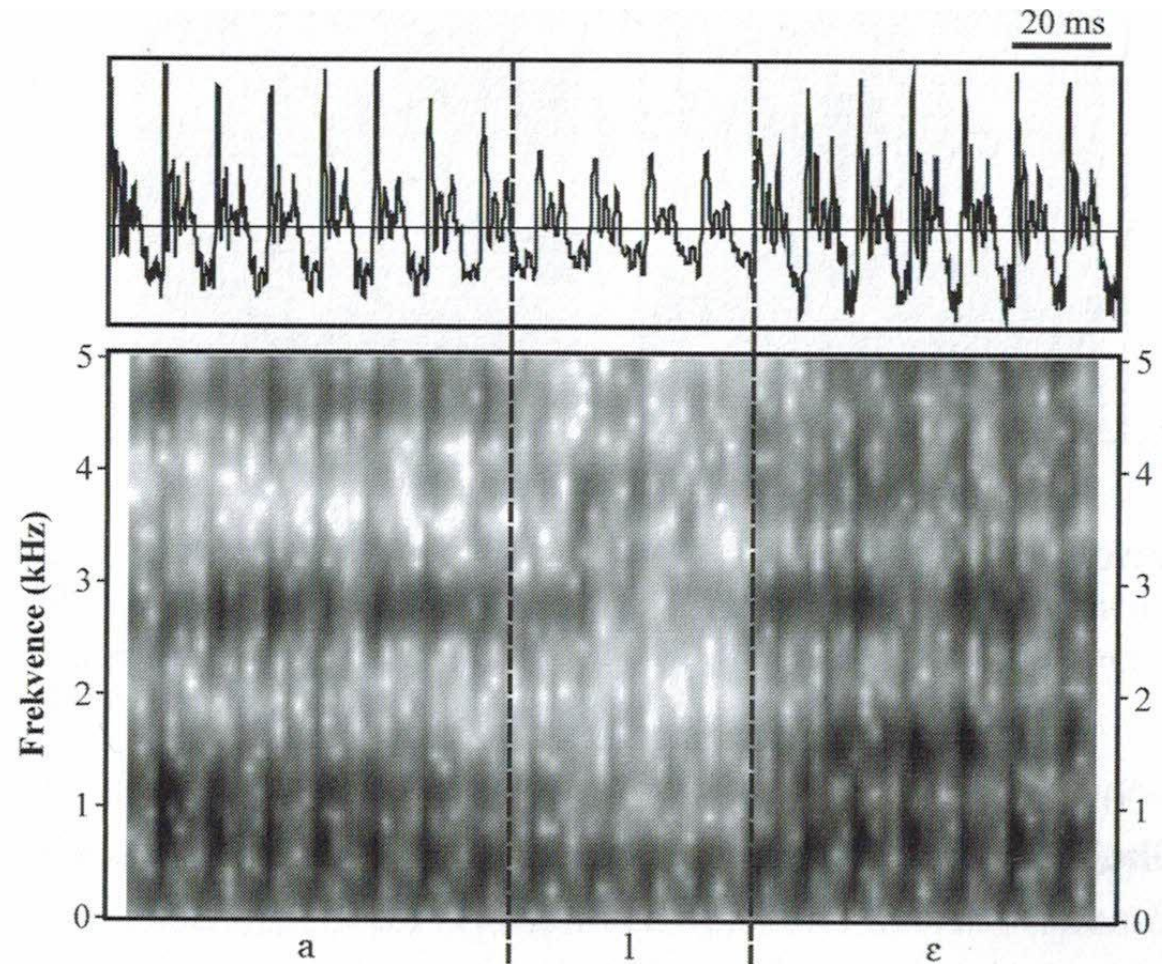
- [r] a [l], popř. další
- foneticky velmi různorodé, ale podobné z hlediska svého chování (např. v češtině tvoří jádro slabiky: *prst*, *vlk*)
- akusticky podobné vokálům

- u **vibrant** velmi krátké zeslabení akustické energie po celé šířce spektra jako důsledek kmitání jazyka

Obr. 5.2. Sekvence [aro] s dvojkmitným [r] (kmity jsou označeny šipkami a písmenem K).

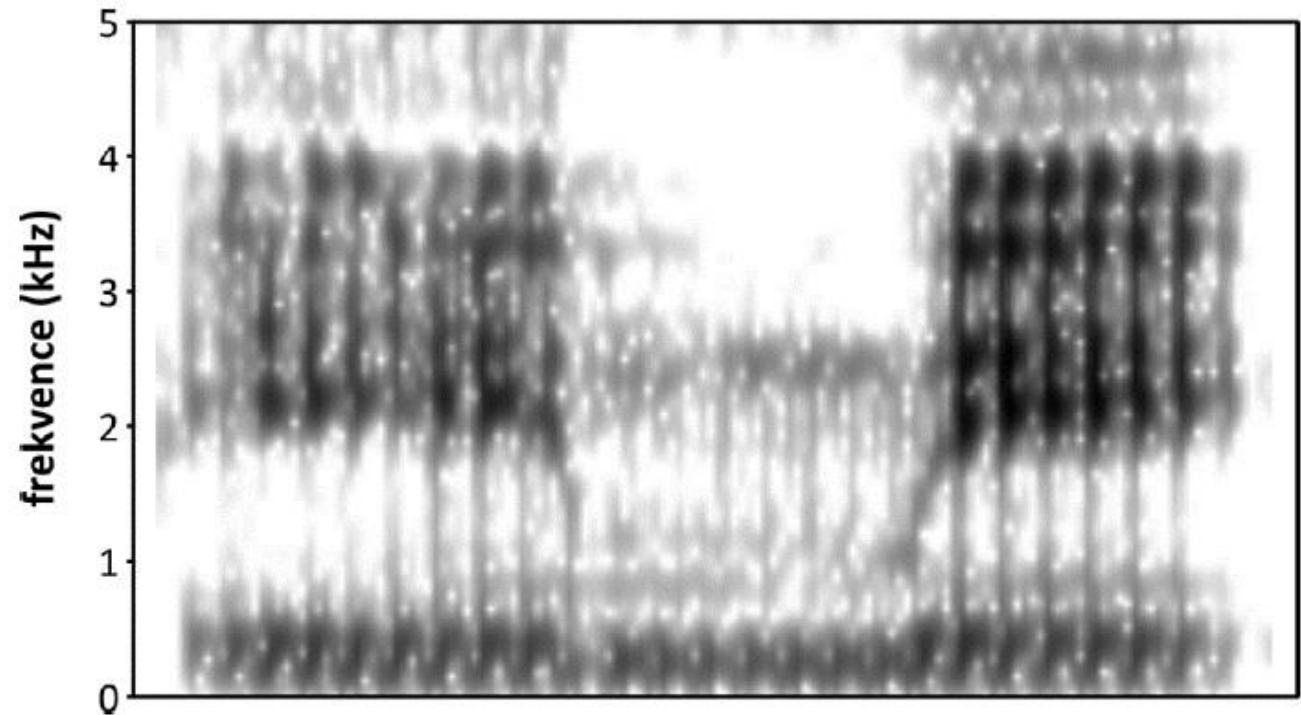
- u **laterál** jednodušší tvar vlny, přítomnost antiformantu (pokles intenzity) mezi 2 a 3 kHz, který zároveň způsobuje pokles intenzity ve vyšších frekvencích

Obr. 7.1. Kanonický příklad intervokálního /l/ v sekvenci [a]l[ε], který obsahuje všechna tři primární vodítka pro segmentaci (viz text).

B) nazála

- např. [m n ŋ]
- charakteristické tzv. nazálním brumem: rezonance v dutině nosní a antirezonance v dutině ústní
- antirezonance se projevuje zeslabením frekvenčního pásma v celém spektru („antiformant“)
- převažují nízké frekvence

Obrázek 4-10: Spektrogram spojení [ɪmɪ].

C) klouzavá hláska / glajd(a), glide [glajt]

- nemá plně rozvinutou tónovou složku, ale chybí ji i výraznější šumová složka
- má velmi blízko k vokálům
- odpovídají centrálním aproximantám a semivokálům (např. [w j])

